

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Beredningsdatum
2014-11-10

Lise Donovan
070-28 56 210
lise.donovan@tco.se

Registerutdrag i arbetslivet (SOU 2014:48)

A2014/2465/ARM

nr14-0067

Sammanfattning

TCO tillstyrker utredningens lagförslag om förbud mot registerkontroll i arbetslivet.

TCO anser att regeringen bör överväga att lagen kombineras med en begränsning för enskilda att få ett skriftligt registerutdrag i de fall det inte finns en särskild lag eller författning som medger ett sådant utdrag i det enskilda fallet. Istället ska den enskilda vara berättigad till ett muntligt besked eller liknande om innehållet i belastningsregistret.

TCO uppmanar regeringen att påbörja berednings- och lagstiftningsprocessen när det gäller de övriga frågorna om den personliga integriteten som avhandlas i betänkandet *Integritetsskydd i arbetslivet* (SOU 2009:44).

Inledning och bakgrund

Även om förslaget i betänkandet *Registerutdrag i arbetslivet* (SOU 2014:48) är ett viktigt steg i rätt riktning omfattar förslaget bara en mindre del av det som utredningen integritetsskydd i arbetslivet lade fram i sitt betänkande (SOU 2009:44). TCO anser att det är angeläget att regeringen påbörjar berednings- och lagstiftningsprocessen när det gäller de övriga frågorna om personlig integritet i arbetslivet. TCO vill särskilt nämna skyddet mot integritetskränkande övervaknings- och kontrollåtgärder, bestämmelser om medicinska undersökningar och förbud mot olika utdrag från Försäkringskassans register och från Rikspolisstyrelsens misstankeregister.

TCO:s utgångspunkt är att man som arbetssökande befinner sig i en mycket utsatt situation. Att ställas inför en begäran att visa upp ett utdrag ur belastningsregistret innebär en kränkning av den personliga integriteten, oavsett om personen förekommer i registret eller inte.

Belastningsregistret innehåller uppgifter om den som bl.a. genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott eller har meddelats kontaktförbud enligt *lagen (1988:688) om kontaktförbud* eller tillträdesförbud enligt *lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang*.

En enskild har rätt att ta del av samtliga uppgifter ur registret om sig själv. Ett av skälen till detta är att den enskilde ska ha möjlighet att kontrollera riktigheten av registeruppgifterna. Det har blivit allt vanligare att arbetsgivare begär att arbetssökanden visar upp utdrag ur belastningsregistret, vilket i praktiken har blivit en sorts informell registerkontroll utan författningsstöd. Enskilda personer begärde år 2003 ut ca 40 000 utdrag, år 2013 var motsvarande siffra mer än 220 000 utdrag. Den kartläggning som utredningen har gjort visar att sådan registerkontroll är en relativt vanlig åtgärd inför anställning på i stort sett hela arbetsmarknaden. Särskilt vanligt är det inom vård- och omsorgssektorerna, i finansiella företag och i transportbranschen.

Enligt utredningens egen kartläggning är det inte endast inför en anställning som arbetsgivare kräver registerutdrag utan en tredjedel av arbetsgivarna begär även utdrag för redan anställd personal.

När möjligheten för enskild att begära utdrag om sig själv infördes 1989 gjordes bedömningen att det inte fanns någon påtaglig risk för missbruk.

TCO kan konstatera att detta var en felbedömning och att det är hög tid att vidta åtgärder som stoppar den nuvarande utvecklingen med allt fler arbetsgivare som begär uppvisande av registerutdrag av sina arbetssökanden m.fl.

Ett förslag om en lag om förbud mot registerkontroll i arbetslivet

TCO instämmer i utredningens bedömning om att en arbetssökande ska tillförsäkras ett effektivt integritetsskydd är det nödvändigt med en restriktiv hållning när det gäller spridningen av uppgifter från belastningsregistret. TCO anser dock att det är viktigt att man behåller den enskildes rätt att ta del av innehållet i registret.

TCO:s grundinställning är att en person som gjort sig skyldig till brottslighet och sedan avtjänat sitt straff ska kunna verka och arbeta i samhället under samma förutsättningar som andra. Att kunna få och behålla ett arbete kan på ett positivt sätt bidra till en bättre återgång och anpassning till det vanliga livet. Det är lagstiftarens uppgift att ge goda förutsättningar för personer att i första hand bli bedömda utifrån sina yrkesmässiga och personliga meriter och minska risken för att uteslutas enbart på grund av ett brottsligt förflutet.

Som påpekas i betänkandet är ett utdrag från belastningsregistret ett trubbigt verktyg i en rekryteringssituation. Att en person förekommer i belastningsregistret innebär inte per automatik att denne kommer att begå brott i framtiden. Omvänt finns det heller ingen garanti för att en person som inte förekommer i belastningsregistret aldrig har begått något brott och inte heller för att denne aldrig kommer att begå något brott i framtiden. Andra metoder, som t.ex. intervjuer och referenstagning, är många gånger effektivare instrument vid en rekrytering.

TCO konstateras att uppgifter som finns i belastningsregistret typiskt sett är integritetskänsliga. Lagens utgångspunkt måste därför vara att det ska gälla ett generellt förbud för arbetsgivare att begära utdrag ur belastningsregistret för arbetssökande, arbetstagare samt inhyrda och praktikanter. Vid en avvägning bör den personliga integriteten väga tungt, men för en begränsad typ av arbeten kan det dock finnas ett berättigat intresse för arbetsgivare att få kännedom om vissa brottsliga gärningar,

som då väger tyngre än den personliga integriteten. Det kan t.ex. handla om att skydda barn och andra mycket utsatta personer från risker som kan anses förknippade med tidigare brottslighet. I sådana fall kan det utgöra skäl för en arbetsgivare att få ta del av uppgifter ur registret. Undantag från förbudet bör övervägas noggrant och i största möjliga utsträckning regleras särskilt i lag.

Med dessa utgångspunkter har TCO därför kommit fram till att det lämpligaste är att det endast ska vara tillåtet för en arbetsgivare att begära registerutdrag om det finns författningsstöd. I övriga fall ska det vara förbjudet. TCO tillstyrker därför utredningens förslag om en lag med ett förbud mot registerkontroll i arbetslivet.

TCO anser att regeringen bör överväga att lagen kombineras med en begränsning för enskilda att få ett skriftligt registerutdrag i de fall det inte finns en särskild lag eller författning som medger ett sådant utdrag i det enskilda fallet. Istället ska den enskilde vara berättigad till ett muntligt besked eller liknande om innehållet i belastningsregistret. Det skulle skapa en trygghet eftersom inte ens den mest utsatta då skulle kunna tvingas att överlämna ett utdrag till en arbetsgivare som utan lagstöd begär att få del av ett sådant.

Utredningen föreslår att en arbetsgivare som bryter mot lagen enbart ska betala allmänt skadestånd för den kränkning som har inträffat. TCO ställer sig inte odelat positivt till den föreslagna bestämmelsen som innebär att en arbetsgivare som lagstridigt begär ett registerutdrag endast ska kunna åläggas att betala allmänt, men inte ekonomiskt, skadestånd. TCO, som inser svårigheterna med att påvisa ett orsakssamband som lett till en ekonomisk skada, har dock förståelse för utredningens överväganden, och motsätter sig därför inte förslaget.

Särskilt om vård och omsorg

Sedan några år tillbaka görs en begränsad registerkontroll vid ansökan om legitimation för yrken inom hälso- och sjukvården. Om det vid en kontroll upptäcks att den sökande dömts för något av de brott som kontrollen

omfattar, innebär det inte per automatik att legitimationen inte utfärdas, utan det görs en helhetsbedömning av situationen. Denna kontroll hindrar i viss mån olämpliga personer från yrkesutövning i vården. Kontrollen omfattar dock inte de icke-legitimerade yrkena (t.ex. undersköterskor och vårdbiträden).

I betänkandet pekar utredningen på att domstolarna är skyldiga att rapportera till *Inspektionen för vård och omsorg* om de dömer legitimerade yrkesutövare för vissa brott. Denna skyldighet har funnits i många år men erfarenheten är dessvärre att domstolarna väldigt ofta underlåter att rapportera. I praktiken är det alltså så att olämplighet för yrken inom hälso- och sjukvården på grund av brott bara kontrolleras beträffande legitimerade yrken och endast vid tillfället för ansökan om legitimation.

Övriga frågor

Även om det inte har ingått i direktiven, skulle TCO ändå vilja uppmärksamma en fråga om de myndigheter som genom *förordningen (1999:1134) om belastningsregister* ges tillgång till registeruppgifter. I många fall kan det vara befogat att en myndighet får tillgång till sådana uppgifter. TCO anser dock att det i vissa fall är tämligen vagt definierat vilka uppgifter, i vilka sammanhang och för vilka personer eller typer av tjänster uppgifter får begäras och hur de ska hanteras. TCO anser att en översyn bör genomföras för att undersöka om dessa bestämmelser kan göras mer precisa och därigenom bli mer rätts- och integritetssäkra. Det vore också bra om man även i detta sammanhang kan ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om huruvida utdrag ur belastningsregisteret är ett ändamålsenligt verktyg för att undersöka den sökandes lämplighet i framtiden.

Om den föreslagna lagen träder i kraft aktualiseras frågan om att regeringen enbart genom en förordningsreglering kan tillåta arbetsgivare i ytterligare branscher att begära registerutdrag, detta enligt 10 § *lagen (1998:620) om belastningsregister*. TCO:s uppfattning är att det finns anledning för regeringen att vara mycket återhållsam med

att förordningsvägen utöka kretsen av arbetsgivare. Om en sådan reglering bedöms kunna drabba mer än endast ett obetydligt antal personer bör frågan istället underställas riksdagen för prövning och beslut.

Det är dessutom önskvärt att lagstiftaren antar riktlinjer för hur en intresseavvägning vid en förordningsreglering bör göras och vilka arbetsgivarintressen som ska få tillmätas betydelse och som alltså ställs mot intresset att värna den arbetssökandes personliga integritet. Det är TCO:s uppfattning att det kan vara rimligt att ta hänsyn till skyddsbehovet för särskilt utsatta klienter och vårdtagare, medan skyddet för arbetsgivares ekonomiska och affärsmässiga intressen inte väger lika tungt.

Eva Nordmark

Ordförande

Lise Donovan

Tf. chefsjurist